

Ekonomický Mnichov?

22/10/2018

Česku hrozí, že se smíří s rolí toho, kdo bez ambicí někoho dohánět klopýtá za evropskými ekonomickými lídry. Najde mladá generace odvahu k bolestnější cestě?

Na první pohled se české ekonomice daří. Hospodářský růst rychlejší než průměr Evropské unie, zdravá inflace, rozpočty, dluh a platební bilance pod kontrolou, a kdo chce pracovat, ten může. Na vztek všem kritikům říkám, že to je díky správně provedeným reformám 90. let (a dobře vím, kolik se toho nepovedlo). A dnes tolik zesměšňovaní ekonomičtí analytici bank a různých institucí říkají, že u nás musí být ráj na zemi.

No, ráj to zrovna není, na konci roku 1989 byla očekávání vyšší. Příliš mnoho lidí má pocit, že se nemají lépe než před 15 lety. Není to úplně pravda, lépe se mají, ale také je pravda, že za těch 15 let se mezera mezi naší reálnou mzdou a německou zmenšila jen velmi málo. Ráj tu není ani pro podnikatele, a byť si také nežijí špatně, jsou drceni obłudnou administrativou a nedostatkem lidí. Ten trápí i velké domácí a zahraniční firmy, i když ty poslední jsou největšími vítězi. Než narazily na trhu práce, inkasovaly velmi slušné zisky díky protržnímu prostředí, makroekonomické stabilitě a kvalitní a stále levné pracovní síle. Zpočátku reinvestovaly a přispěly k hospodářskému růstu, nyní – až na čestné výjimky – zisky odvádějí jinam.

Poprvé za 30 let po pádu komunismu stojíme na skutečném ekonomickém rozcestí. Podnikatelé, zaměstnanci a manažeři, mladí v roce 1989, dnes pomalu odcházejí do důchodu. Jejich generace si zaslouží úctu, neboť právě oni (se skupinou těch slušných politiků a zákonodárců) dostali naši zemi a její ekonomiku tam, kde je dnes a kdy nám zahraničí závidí (jen my to nevidíme). Dokázali to navíc při tektonických změnách ve světě a při hluboké krizi před deseti lety. Nicméně to, co jsme všichni za těch minulých 30 let dokázali, je dnes u konce s dechem.

Pravidla montovny

Nesnáším slovo montovna, neboť snižuje význam toho, co jsme dokázali. Avšak jsme sice průmyslová země, ale s až příliš mnoha výrobami, které udržují zaměstnance v karanténě práce nenáročné na vyspělé technologie, vynakládání intelektu a osobní rozvoj. Výroby, přivedené do České republiky nesmyslnými investičními pobídkami, odčerpávají pracovní sílu a určují také nízkou kvalitu vzdělávání, která produkuje zase jen zaměstnance do montoven. A hlavně, jsou to výroby, kde technologický pokrok (to hlavní, co zvyšuje produktivitu a na konci vede ke zdravému růstu mezd) je vymyšlen a do výroby implementován jinde než u nás.

Tady je to rozcestí. Pokud se chce další generace během svého aktivního života skutečně rychleji přiblížit standardu nejvyspělejší Evropy, pak prostě musí u nás vytvořit prostředí pro technologický pokrok, především v průmyslu, a současně vychovat kvalitní lidi a vytvořit potřebnou legislativní, logistickou i znalostní infrastrukturu. Zaprvé, dosavadní investiční pobídky je nutno okamžitě zrušit a udělovat je jen ad hoc, usnesením vlády.

Zadruhé, přestaňme plakat, že nám někdo ubližuje. Sektorové daně, uvalené na zahraniční investory, vyvádějící zisky do zahraničí, to je nesmysl. Raději zapřemýšlejme, jak je stimulovat, aby více reinvestovali u nás doma.

Zatřetí, v České republice bylo na konci září jen prostřednictvím úřadů práce nabízeno 316 tisíc pracovních míst (reálně je neobsazených míst podstatně více), což je málem dvakrát tolik, než kolik lidí vůbec v září hledalo práci. Ty Ukrajince prostě potřebujeme, tak jich dovezme co nejvíce a co nejrychleji. To je však jen krátkodobá záplata. Opravdové řešení potrvá déle, musíme však říznout do bolavých míst, byť to nebude populární. Proč je pořád 200 tisíc lidí, kteří nepracují? Kolik jich zneužívá dávky? Kolik máme mizerných nebo zbytečných středních a vysokých škol, produkujících absolventy, které nikdo nechce? Proč je u nás průměrná doba vysokoškolského studia asi třetí nejdelší v OECD?

Začtvrté, proč sice dáváme relativně hodně na vědu a výzkum, ale prostředky jsou doslova promrhány neschopností koncentrovat se na několik skutečně perspektivních oblastí?

A pak je zapáté, zašesté, zadesáté... Mizerná stavební legislativa, nabubřelí úředníci, profesori, akademici a výzkumníci žárliví jeden na druhého, deset let opravovaná D1, skoro nesjízdné okresky, rychlovlaky v nedohlednu. Jsou to všechno obehnané písničky, u každých voleb si slibujeme nápravu, ale vše jde tak pomalu. Takže zaplat' pánbůh alespoň za tu makroekonomickou stabilitu.

Dvě cesty z rozcestí

Z našeho rozcestí vedou dvě cesty. Na jedné nám mladá generace řekne „Děkujeme, odejděte“, přestane vidět problémy mimo nás a soustředí se na domácí úkoly, o kterých my už 15 let jen mluvíme. Bude to bolet, ale bude to stát za to. Problém je ale ta druhá cesta. Ona totiž nemusí být tak zlá. Domácí úkoly moc neodpracujeme, stabilitu si udržíme, stejně tak jako svoje pašaliky, a stará i nová generace zdegenerují do tiché rezignace při základní materiální zabezpečenosti, ale bez ambicí někoho dohánět. V závěsu za Německem to půjde, ale postupně z toho bude takový ekonomický Mnichov. Tentokrát však nikdo nezradí nás, jen my zradíme sami sebe.

Mf DNES – 22.10.2018